

Programa de Biologia del Desenvolupament

Objectius:

- Anàlisi comparativa del desenvolupament embrionari, des de la fecundació fins a l'organogènesi, en els metazous.
- Coneixement dels mecanismes de determinació cel·lular i d'expressió gènica diferencial.
- Comprensió de la proliferació i la diferenciació cel·lular com a base del creixement.
- Estudi de la histogènesi, canvis evolutius i sistemes de renovació tisular.

I. Introducció

1. Desenvolupament dels éssers vius

Fases i significat biològic. Esquema general del desenvolupament embrionari. Polaritat de l'embrió: plans i eixos.

II. Patrons del desenvolupament embrionari

2. La fecundació

L'estructura dels gàmetes. Capacitació i reacció acrosòmica. Penetració de la corona radiada i la zona pel·lúcida. Fusió de membranes cel·lulars. Pronuclis masculí i femení.

3. La segmentació

El zigot: tipus. Pols animal i vegetatiu. Patrons de segmentació holoblàstica. Patrons de segmentació meroblàstica. La mòrula. La blàstula: el blastocel.

4. La gastrulació

Desplaçaments d'àrees en la gàstrula. Construcció de l'arquènteron. El blastòpor. Els embrions diblàstics i triblàstics: les fulles embrionàries. Els metazous protòstoms i deuteròstoms. La nèurula.

5. Desenvolupament en els invertebrats

Patrons filogenètics: els equinoderms i els insectes.

6. Desenvolupament prematur en els amfibis

L'ou heterolecític: segmentació radial. La gastrulació. L'arquènteron. La placa neural i la neurulació.

7. Desenvolupament prematur en les aus

L'ou telolecític: segmentació discoïdal. La blàstula primària: l'àrea pel·lúcida. La blàstula secundària. La gastrulació. Annexos embrionaris.

8. Desenvolupament prematur en els mamífers

III. Desenvolupament de les fulles blastodèrmiques

9. L'ectoderma

El tub neural: origen del sistema nerviós central. La cresta neural i els seus derivats. L'origen de l'epidermis.

10. El mesoderma

Regionalització mesodèrmica en la nèurula. La notocorda. El mesoderma dorsal: diferenciació dels somites. El mesoderma de la placa lateral. El mesoderma intermedi. El mesoderma cefàlic.

11. L'endoderma. El tub digestiu primitiu i els seus derivats. El celoma. Les membranes extraembrionàries.

IV. L'organogènesi en els vertebrats

12. El sistema tegumentari. El sistema muscular: la miogènesi. El sistema esquelètic: condrogènesi i osteogènesi.

13. El sistema cardío-vascular. El sistema urogenital. L'aparell digestiu. L'aparell respiratori. El sistema nerviós i els òrgans sensorials.

V. Bases cel·lulars del desenvolupament

14. Patrons morfogènètics en el desenvolupament

Mosaïcisme i regulació. Determinació: camps morfogènètics. Transdeterminació.

15. Inducció i competència

Informació posicional. Interaccions tisulars: inducció secundària. Interaccions cel·lulars. Expressió gènica diferencial: regulació del desenvolupament.

16. Proliferació i diferenciació cel·lular

Factors de creixement. Patrons de citodiferenciació. Renovació tisular: cèl·lules unipotencials i multipotencials. Manteniment de l'estat diferenciat.

17. Senectut i mort cel·lular

Canvis degeneratius del nucli i del citoplasma. Remodelació tisular en l'embriogènesi. Mort cel·lular programada en la diferenciació tisular. Apoptosi+++ i cicle de divisió cel·lular.

Bibliografia bàsica

BALINSKY, B. I. *Introducción a la embriología*. Barcelona: Omega.

CARLSON, B. M. *Embriología básica de Patten*. Interamericana - McGraw Hill.

GILBERT, S. F. *Biología del desarrollo*. Barcelona: Omega.

SADLER, T. W. *Langman Embriología médica*. Panamericana.

Programa de classes pràctiques

1. La fecundació

Penetració de l'espermatozoide; l'òvul madur i els pronuclis en *Ascaris* (nematohelmit). Patrons de segmentació. Estadi de dos blastòmers: divisió cel·lular i aparell mitòtic en la segmentació primerenca d'*Ascaris*. Segmentació holobàstica -ous oligolecítics- (observació "in toto"): a) simetria radial i formació del blastocel en els equinoderms (eriçó i estrella de mar) i en els cefalocordats (*Amphioxus*), b) simetria espiral i celobàstula en els nemertins (*Cerebratulus*) i c) simetria espiral i estereoblastula en els mol·luscs.

2. Patrons de segmentació

Segmentació holobàstica -ous heterolecítics- (seccions sagitals): simetria radial en els amfibis (granota). Segmentació meroblàstica -ous telolecítics- (seccions transversals): blastodisc de peix. Patrons de gastrulació. Estadi de gàstrula: formació del blastòpor i l'arquènteron (observacions "in toto"). Gastrulació per embòlia en els equinoderms (estrella de mar). Gastrulació per epibòlia en els mol·luscs.

3. Desenvolupament primerenc en els amfibis

Estudi del desenvolupament embrionari de la granota amb models macroscòpics tridimensionals. Observació microscòpica de l'embrió de la granota (talls transversals i sagitals) en els estadis de celoblastula, gàstrula i nèurula.

4. Desenvolupament primerenc en les aus

Estudi del desenvolupament embrionari de la gallina amb models macroscòpics tridimensionals. Observació microscòpica de l'embrió del pollastre (talls transversals i sagitals) durant els processos de gastrulació (18 hores d'incubació) i neurulació (24 i 33 hores d'incubació).

5. Organogènesi

Estudi microscòpic (talls transversals i sagitals) dels rudiments corporals dels embrions de la granota en eclosió, del porc (10 mm) i la rata (fetus). Desenvolupament larvari. Observació microscòpica "in toto" de larves d'*Amphioxus* (cefalocordat) i d'artròpodes.

6. Patrons de diferenciació tisular

Histogènesi i remodelació de teixits: ossificació desmal (embrions), ossificació endocondral (ossos llargs) i ossificació secundària (remodelació òssia en l'os compacte). Formació de la dent decidua (fetus del porc). Renovació tisular: hematopoesi en la medul·la òssia vermella (rata).